

DOI: 10.7596/taksad.v6i3.895

Citation: Kenevir, F. (2017). Hayata ve Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlarda Kadın Suçluluğu ve Dindarlık İlişkisi. Journal of History Culture and Art Research, 6(3), 781-802. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i3.895>

Hayata ve Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlarda Kadın Suçluluğu ve Dindarlık İlişkisi

Female Criminality and Religiosity in the Homicide and Assault Crimes

Fatma Kenevir¹

Abstract

This study consists of the results of the research conducted with convicted female prisoners who committed crimes against the immunity and body immunity in Ankara (Sincan), İzmir (Şakran) and İstanbul (Bakırköy) women's closed prisons. The scope of the research includes women convicted of crimes against life and body immunity, who are more religious than prisoners convicted of theft, drugs etc. In this respect, the factors that lead to the criminality of women, who were convicted of murder or attempt murder, convicted of wounding offenses and who defined themselves as religious, are determined. Another aim is to demonstrate the crime and victim relationship, how convicts explain criminal actions to themselves and their surroundings and how they justify themselves. Questionnaires and semi-structured interview techniques were used as a method. In this direction, the findings obtained from the results of the questionnaire conducted with 151 women convicts were evaluated by descriptive statistical method and the results of semi-structured interviews with 8 women were included in the results. These types of explanations, included in neutralization techniques, are: commitment to values, the role of the victim, and rejection of responsibility. In the first place, the victim sees the situation as a matter of honor and explains the guilt involved with their beliefs / beliefs. Secondly, the violence (domestic problems) that is experienced is said to be the result, as in the opposite party deserves it. In the third place, the victim rejects the responsibility, indicating that the mental illness or depression is the result of suicide.

Keywords: Crime, Female delinquency, Prison, Society, Violence, Crime theories.

¹ Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, Turkey. E-mail: fkenevir@ankara.edu.tr

Öz

Bu çalışma, Ankara (Sincan), İzmir (Şakran) ve İstanbul (Bakırköy) kadın kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suç işlemiş hükümlü kadın mahkûmlarla yapılan araştırma sonuçlarından oluşmaktadır.² Araştırmanın kapsamı ise, hırsızlık, uyuşturucu vs. gibi suç türlerinden hüküm giymiş mahkûmlara kıyasla dindarlığı daha yüksek olan, hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan hüküm giymiş kadın mahkûmlarla sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda, adam öldürme veya adam öldürmeye teşebbüs, yaralama suçlarından hüküm giymiş olup, kendilerini dindar olarak tanımlayan kadınların, suça yönelmesindeki etken faktörler ele alınmış olup; kadın mahkûmlarda suç ve mağdur ilişkisi, suç eylemini kendisine ve çevresine açıklayıp, gerekçelendirme biçimlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Yöntem olarak anket ve yarı yapılandırılmış mülakat teknikleri beraber kullanılmıştır. Bu doğrultuda 151 kadın mahkûma uygulanan anket sonuçlarından elde edilen bulgular, tanımlayıcı istatistiksel metot ile değerlendirilmiş, ayrıca 8 kadınla yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarına yer verilmiştir. Bulguların değerlendirilmesi sonucunda, hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suç işlemiş kadın mahkûmların karıştıkları suçu dindarlıkları içinde genellikle üç şekilde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Nötrleştirme teknikleri içinde yer alan bu açıklama tipleri, değerlere bağlılık, mağdurun rolü ve sorumluluğu reddetme şeklindedir. Birincisinde, durumu namus meselesi olarak görme ve sahip olduğu değerlerle/inançla karıştıkları suçu açıklama söz konusudur. İkincisinde, maruz kalınan şiddet (aile içi sorunlar) sonucu, karşı tarafın bunu hak etmesi olarak açıklanmaktadır. Üçüncüsü ise, akli hastalık ya da bunalım sonucu bu suça karıştığını belirterek, sorumluluğu reddetme şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kadın suçluluğu, Cezaevi, Toplum, Şiddet, Suç teorileri.

1. Giriş

Erkek ve kadın nüfusu birbirine yakın olmasına rağmen, dünyanın hemen her bölgesinde, kadınlar erkeklere oranla daha az suç işlemekte olup, kadın suçluların sayısı tüm suçlu sayısının %20'sini geçmemektedir. Dünya genelinde yaklaşık 625 bin kadın, ceza infaz kurumlarında hükümlü veya tutuklu olarak bulunmaktadır. Walmsley'in farklı yılları referans

² Kadın Mahkûmlarda Suç ve Din Anlayışı” (2015) adlı doktora tezi kapsamında, bu ceza infaz kurumlarında 493 hükümlü kadın mahkûmla anket ve 158 kadınla da yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. “Hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar”, “malvarlığına karşı suçlar”, “uyuşturucu suçları”, “bilişim suçları” ve “cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar” gibi farklı suç türlerinin yer aldığı bu doktora tezinde, suç türleri açısından çok çeşitlilik amaçlanmıştır. Tez verilerinden faydalanılan bu makalede ise, sadece hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan hüküm giymiş 151 kadın mahkûmun verileri değerlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde de tekrardan kaçınmak amacıyla, durumu örnekleyen 8 hükümlü kadının görüşme verilerine yer verilmiştir.

olarak verdiği bu listede ki sayının üçte biri, yani yaklaşık 201 bini, Amerika Birleşik Devletleri'ndedir. Ardından 84.5 bin ile Çin, 59 bin ile Rusya ve 29.5 bin ile Brezilya gelmektedir. Yine dünya genelinde kadın suçluların erkek suçlulara oranına bakıldığında, Rusya'da 7.8, Finlandiya'da 7.1, Brezilya'da 6.9, Almanya'da 5.6, Kanada'da 5.1, Arjantin'de 4.6, İtalya'da 4.2, Mısır'da 3.7, Fransa'da 3.5 olduğu görülmektedir (Walmsley, 2011: 1-6; Kamer, 2014). Suçluluk oranlarının genelinde olduğu üzere, kadın suçluluğunda da bu sayılar, sürekli değişmektedir.

Türkiye'de ise bu oran, %2,5-%3,7 civarındadır. İstatistiklere göre, 15 Mart 2013 tarihi itibarıyla, Türkiye'de ceza infaz kurumlarında bulunan, 127.284 hükümlü ve tutukludan 4.584'ü kadındır (Kamer, 2014). Buna göre, kadın hükümlü ve tutukluların, tüm ceza infaz kurumunda bulunanlara oranı %3.6'dır. 31 Aralık 2015 tarihli verilerde ise bu oran %3,7'ye yükselmiştir (TÜİK, 2016). Bu anlamda, Türkiye'de kadın suçluluğunda bir artış olduğu gözlenmektedir.

Erkeklerle kıyaslandığında kadınların suç işleme oranının düşük olması ve daha çok belirli suç türlerine karışmaları veya tartışmalı da olsa karıştıkları suçların ağır olmaması, kadın suçluluğu ile ilgili çalışma ve teorilerin sayıca daha az olmasına neden olmuştur. Kadınların, daha az oranda suç işlemesiyle ilgili çeşitli biyolojik (zayıf fiziksel güç), psikolojik (şefkat ve merhamet duygusu) ve sosyo-kültürel (çevre baskısı) açıklamalar bulunmaktadır (Cansuvar vd., 1997; İçli, 2013; Kamer, 2014).

Sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte kadının toplumsal hayattaki rolleri de değişime uğramış, farklılaşmıştır. Dolayısıyla sosyal, siyasal ve ekonomik hayatta kadının artan görünürlüğüyle birlikte kadın suçluluğunda da artış olmuştur. Modernleşmenin, kadın suçluluğunu artıracığı varsayımı, bu şekilde doğrulanmış gözükse de, modernleşmeyle birlikte kadınların yeni rollerinin yanı sıra, aile içi ve annelik rollerini de sürdürdüğü görülmektedir (İçli ve Ögün, 2000; Ortoköylü vd. 2004: 13).

Bu araştırmanın amacı, uyuşturucu, hırsızlık vs. gibi yüz kızartıcı suç türlerinden hüküm giymiş mahkûmlarla kıyaslandığında, dindarlığı daha yüksek çıkan (Kenevir, 2015) adam öldürme, öldürmeye azmettirme, yaralama suçlarından hüküm giymiş kadın mahkûmların genel profili hakkında bilgi vermek, suç işleme nedenlerini, bu suçu kendilerine ve çevresindekilere açıklama şekillerini ortaya koymaktır. Ayrıca, kadın mahkûmların eylemlerinde dinin, tetikleyici bir faktör mü, meşrulaştırıcı bir faktör mü olduğu sorusuna da cevap aranmaya çalışılmıştır.

2. Yöntem

Çalışmada, nitel ve nicel metotlar birlikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle adam öldürme, öldürmeye teşebbüs ve yaralama suçundan hüküm giymiş kadın mahkûmların

genel profilini ortaya koymak amaçlı uygulanan anket formunun sonuçlarına yer verilmiştir. Üç ceza infaz kurumunda toplam 151 kadın mahkûma uygulanan anket sonuçlarından elde edilen bulgular, tanımlayıcı istatistiksel metot ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, adam öldürme ve adam öldürmeye azmettirme suçlarından hüküm giymiş sekiz (8) kadınla yapılan yarı yapılandırılmış mülakat sonuçlarına yer verilmiş olup, mülakat görüşmelerinde ki anlatımlar için K1-K8 arası kodlamalar yapılmıştır.

3. Kavramsal Çerçeve: Kadın Suçluluğuna İlişkin Teoriler

Kadınların erkeklere göre, neden daha az suç işleme oranına sahip olduğunu ve kadınların hangi nedenlerle suç işlediğini açıklamaya çalışan teoriler üç başlıkta incelenebilir. Bunlar; Biyolojik Teori, Nezaket Teorisi (*Chivalry Hypothesis*) ve Feminist Teoridir. Feminist teori kendi içinde Özgürleşme ve Güç-Kontrol Teorisi olmak üzere iki başlıkta ele alınabilir.

3.1. Biyolojik teori

Quetelet ve Lombroso gibi isimlerle anılan biyolojik teori, kadınların suç işleme sebeplerinden ziyade, kadınların neden erkeklere göre daha az suç işlediğini açıklamaya çalışmaktadır. Kadınların neden daha az suç işlediği meselesini de, ekonomik ve sosyal koşullardan ziyade, kadının bireysel psikolojisi veya psikolojik yapısı ile açıklamaktadır. Quetelet'e göre, kadınların erkeklere göre daha az fiziki güce sahip olması, özellikle kadınlardaki hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenmiş, şiddet içeren suç sayısının düşük olmasına neden olmaktadır. Bu açıklamaya karşı çıkan Pollak ise, günümüzdeki teknolojik gelişmelerle birlikte fiziki güce ihtiyaç duymadan da kişinin saldırgan davranışlarda bulunabileceğini, bunun yanı sıra fiziki güç gerektiren birçok işte erkeklerle birlikte çalışmakta olan kadınların, şiddet içeren suçlar için de benzer güce sahip olduklarını iddia etmiştir (Pollak akt. Canay, 2004: 55; Kamer, 2014).

3.2. Nezaket Teorisi (Chivalry Hypothesis)

Nezaket teorisine göre, erkek polis, savcı ve hâkimler, geleneksel bakış açısına sahip oldukları için, kadın suçlulara karşı daha nazik ve anlayışlı davranmaktadırlar. Dolayısıyla kovuşturma, yargılama ve mahkûmiyet süreçlerinde oluşan bu eşitsizlik, istatistiklere kadınların erkeklere kıyasla daha az suç işlediği şeklinde geçmektedir (Akers, 2000: 221; Canay, 2004: 43; Kamer, 2014).

Feminist teorinin eleştirdiği Nezaket Teorisi de, Biyolojik Teori gibi kadınların işledikleri suç sayısının az olmasıyla ilgili açıklamalar getirmektedir ve kadın suçluluğunun nedenlerine dair açıklamaları ihmal etmektedir (Akers, 2000: 221).

3.3. Feminist Teori

Feminist teori, kriminolojiye erkeklerin hâkim olduğu ve kriminolojik teorilerin ortaya çıkışında da maskülen bir bakış açısı olduğunu savunarak, kadınların bu teorilere sonradan eklendiğini ileri sürmektedir. Kriminal adli kararların erkek hâkimiyetinin bir yansıması olduğunu savunan feminist teori, kadının geleneksel aile ve cinsiyet rollerinin güçlenmesini sağlamak için, kadına karşı negatif ayrımcılıkla bu geleneksel rollerin desteklendiğini iddia etmektedir (Akers, 2000: 219-220; Canay: 2004: 43).

Feminist teori, “Özgürleşme Teorisi” ve “Güç Kontrol Teorisi” olarak iki başlık altında incelenmektedir.

3.3.1. Özgürleşme Teorisi

Özgürleşme teorisi, kadın ve erkeklerin aile, politika ve eğitim gibi toplumsal kurumlarda daha eşit konumlara gelmeleriyle birlikte suç oranlarında da eşitlik olacağını ileri sürmektedir. Bu doğrultuda, Adler ve Simon (1979), kadınların erkeklerden daha az oranda suça karışmasını, kadınların daha düşük olan sosyal statüsüyle açıklar. Çünkü kadın, sosyal ve ekonomik statü açısından erkekten geridedir. ABD’de İkinci Dünya Savaşı sonrası, erkeklerin orduya katılımı ile boşalan iş kollarına kadınların alınmasıyla birlikte, bir toplumsal dönüşüm yaşanmıştır. Kadının çalışma hayatına katılımıyla birlikte, suç istatistiklerine bakıldığında, kadın suçluluğunda bir artış yaşandığı görülmüştür. Kadın suçluluğunda yaşanan bu artış, özgürleşme teorisini desteklemektedir. Özetle bu teori, kadınların eğitim ve çalışma imkânlarının artmasıyla birlikte, işledikleri suç türlerinin de çeşitleneceğini ve kadın suçluluğu oranlarının artacağını benimsemektedir (Siegel 2010: 159; İçli, 2013: 21; Canay 2004: 73; Adler, 2003: 406 akt. Dolu, 2010: 450).

3.3.2. Güç-Kontrol Teorisi

Güç kontrol teorisi, ataerkil aile sisteminin, daha çok suçlu erkek çocuğu yetiştirirken daha az suçlu kız çocuğu yetiştirdiği iddiasını savunmaktadır. Buna göre, aile bireylerinin, aile dışındaki mesleki statüleri, aile içindeki iktidar biçimini ve ilişkilerini etkilemekte ve suç da, aile içindeki bu ilişkisel veya ataerkil yapıdan etkilenmektedir. Hagan’a (1989) göre, kız çocukları ebeveynleri ve özellikle de anneleri tarafından daha sıkı

kontrol altında tutulurken, erkek çocukları ise daha serbest bırakılmaktadır. Dolayısıyla bu durum, kız çocukları üzerinde, alabileceği risklerde azaltıcı bir etki yaparak, kız çocuklarının erkeklere kıyasla daha az suç işlemelerine neden olmaktadır (Akers, 2000: 234; Siegel, 2010: 162-3; Hagan 1989 akt. Kızmaz, 2006: 322; Dolu, 2013: 455).

4. Dindarlık ve Suç İlişkisi

Dindarlık ve suçluluk ilişkisini ele alan çalışmalara bakıldığında, bu çalışmaların Hirschi ve Stark'ın "Hellfire and Delinquency" adlı araştırmasıyla başladığı görülmektedir. Suç ve dini bağlılık arasında herhangi bir ilişki bulamayan bu araştırmadan sonra da, bu çalışmayı hem doğrulayan hem yanlışlayan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar, dindarlık ve suç arasında bazen pozitif bir ilişki, bazen negatif bir ilişki bulurken bazen ise aralarında hiçbir ilişki bulamamıştır. Bu çerçevede din ve suç ilişkisini konu edinen araştırma sonuçları dört grupta toplanmaktadır. İlki, sayısı oldukça az olan din ve suçluluk arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, yani suç işleyenlerin dindarlığının yüksek olmasından hareketle dindarlığın suçu artırdığını ortaya koyan araştırmalardır. İkincisi, dini bağlılık ve suç arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ortaya koyan çalışmalardır. Buna göre suç işleyenlerin dindarlığı düşüktür. Konuyla ilgili kuramların ve araştırmaların çoğu, ilişkinin negatif olduğunu varsaymaktadır. Üçüncüsü, bu ilişkinin karışık olduğunu ortaya koyan çalışmalardır. Buna göre de, suç ve dindarlık sadece statü suçları açısından ilişkili olup, ilişkinin anlamı da daha çok dindarlık ölçeğinin niteliğine bağlıdır (Kızmaz, 2005: 204-6). Dördüncüsü ise, dini bağlılık ve suç ilişkisinin, suç türlerine göre değiştiğidir. Suç türlerine göre dini bağlılığın farklılaştığını savunan bu sonuca göre, araştırmaların genel suçluluk yerine suç türlerine göre ele alınması gerektiği savunulmaktadır. Bu konudaki çalışmalar, dini bağlılık ve suçluluk ilişkisinin, daha çok uyuşturucu ve alkol kullanma gibi mağduru olmayan suçlarda ters bir etkisinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Özetle, bu tarz mağduru olmayan suçlarda dindarlık arttıkça suç ve sapmalar azalmaktadır (Bainbridge, 1989: 294; Shoemaker, 2010: 225).

Johnson vd. (2000)'nin dindarlık-suç ilişkisini üzerine yapılmış 40 civarındaki araştırma sonuçlarından oluşan meta-analiz çalışmasında, bu çalışmaların çoğunda dindarlık ve suç ilişkisinin ters orantılı olduğunu, sadece bir çalışmanın sonucunda, artan dindarlık ile suçluluk arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Bazılarında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Johnson'un, dindarlık-suç ilişkisini konu edinen 109 araştırmayı değerlendirdiği meta-analiz çalışmasında da, çalışmaların %89'unda din ve suçluluk arasında ters bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaya göre de, sadece bir çalışmada dindarlığın suçu artırdığı sonucuna ulaşılrken geriye kalan diğer çalışmalarda dindarlık ve

suç arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı veya aralarında karmaşık bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Johnson, 2012: 404).

Sonuç olarak, suç-dindarlık ilişkisini problem edinen saha araştırmaları literatürünün önemli bir kısmı dini bağlılık ile suçluluk arasında ters bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de dindarlık-suç ilişkisini ele alan, saha kısmı ceza infaz kurumlarında yapılmış araştırma sonuçlarına bakıldığında da, bu çalışmaların bazılarında suç ve dindarlık arasında ters bir ilişkiye ulaşılrken (Kızmaz, 2010: 52-54), bazılarında ise suçun dindarlık türüne, planlı olup-olmamasına (Gürler, 2010: 223-235) ve suç türlerine (Kenevir, 2015) göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

5. Kişilere Karşı İşlenmiş Suçlara İlişkin İstatistik Veriler

Hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, erkeklerde daha çok sokak-mahalle kavgaları, alacak-verecek meselesi, komşu geçimsizliği gibi nedenlerle gerçekleşmekte iken kadınlarda daha çok namus veya aile içi sorunlar (şiddet) nedeniyle işlenmektedir. Kadınlar, bu suçu geçimsizlik, sürekli dayak ve hakarete maruz kalma vs. nedenleri ile yakın akrabalarına ve özellikle de eşlerine karşı işlemektedir (Cansuvar vd. 1997). Buna göre, aile içi şiddet ve kadın suçluluğu arasında yakın bir ilişki vardır.

İçli’nin (1994) üç büyük şehri kapsayan *Aile İçi Şiddet: Ankara, İstanbul, İzmir Örneği* adlı çalışmasında cezaevi dışında, normal yaşam içerisinde seçilmiş kadınların %68.49’unun eşinden şiddet gördüğünü belirtmesi şiddet gören kadın sayısının yüksekliği açısından oldukça dikkat çekicidir (İçli, 1994; Cansuvar vd. 1997). Bu çerçevede, Türk toplumunda ciddi bir problem olan aile içi şiddet, kadın suçluluğu içinde ve özellikle de hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı işlenmiş suçları açıklamada önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet gördükleri kişiyi öldürmekten yargılanan kadınların neden bu suçu işlediğine dair, Walker (2009) tarafından *Hırpalanmış(Battered) Kadın Sendromu* ortaya konulmuştur. Buna göre, kadınlar kurbanları tarafından suiistimale uğramakta ve bu yüzden suça bulaşmaktadırlar (Walker, 2009). Kadın suçluluğu çalışmalarına bakıldığında da, adam öldürme ve yaralama suçlarına karışmış kadınların söz konusu eylemlerini, çoğunlukla kendilerini korumak amaçlı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu suçlar, sözlü ve fiziksel şiddete, kötü muameleye maruz kalan kadınlar tarafından çoğunlukla planlanmadan ve ani bir tepki sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu vakalarda kadınların, uğradığı saldırgan davranışlara rağmen yaşadığı ilişkiyi uzun süre devam ettirmeyi seçtikleri de görülmektedir.

Bu durumun sebebi olarak ise, kadınların yaşadıkları öfkeyi ve şiddeti inkâr etme eğilimi içinde oldukları gösterilmektedir (Wodarski, 1987 akt. Ersen, 2011: 219).

Kadınların en sık işlediği suç türü, geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda adam öldürme olarak tespit edilmiş iken, kadın suçluluğundaki artış ile hem suç türlerinin çeşitliliği hem de bu oran değişmiştir. DİE'nün 1967-1976 yıllarına ait suç verilerinde, kadın tutukluların yaklaşık %15-20'sinin, erkek tutukluların da %9-10'unun "adam öldürme" sebebi ile hüküm giydiği görülmektedir (DİE 1968-1977: Cansuvar vd. 1997). TÜİK'in 2011-2015 "Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlüler" raporunda ise, kadın mahkûmların en sık işlediği suç, "icra iflas kanununa muhalefet"* ve "hırsızlık" suçlarıdır. Bunu yaralama takip ederken, son yıllarda uyuşturucu suçlarında da ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı 2014 yılına bakıldığında ise, ceza infaz kurumlarında bulunan toplam kadınların (6.285 kişi), yaklaşık üçte biri (1.942 kişi) "hırsızlık" suçundan ceza infaz kurumundayken, bunu "icra iflas kanununa muhalefet" (571 kişi) ve "yaralama" (567 kişi) takip etmektedir (TÜİK, 2015).

6. Suç İşleyen Kadınların Genel Özellikleri

Suç istatistikleri, kadınların genellikle 20 ile 40 yaş arasında suç işlediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bazı çalışmalarda (Cansuvar vd., 1997) kadın ve erkeklerin suç işleme yaşları arasında fark bulunmaz iken, bazı çalışmalarda (İçli ve Öğün 1988; İçli, 2013; Kenevir, 2015) kadınların daha ileri yaşlarda suça bulaştığı ortaya konmuştur. Burada da yine sosyal ve kültürel farklılıklar (toplumun etkisi, kadının kendini geç keşfedişi) devreye girmektedir. Bu araştırmaya dahil olan katılımcıların dağılımında da benzer bir farklılaşma görülmüştür Buna göre, 26-35 yaş aralığı %39,7 (60 kişi) ile en yüksek orana sahiptir. Bunu, 36-45 yaş grubu %26,5 (40 kişi) takip etmekte olup; sırasıyla 46-55 yaş grubu %17,9 (27 kişi), 18-25 yaş grubu %10,6 (16 kişi) ve son olarak da 56-70 yaş grubu %5,3 (8 kişi) gelmektedir. Bu sonuçlar, aile içinde şiddete maruz kalan kadının, bu duruma uzun süre tahammül etmesi, mevcut durumla ilgili biriken ve artan öfkesinin bir anda ortaya çıkmasıyla ilişkili olarak değerlendirilebilir.

Kadın olsun erkek olsun, kişinin suça yönelmesinde eğitim, önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Ortaköylü vd. 2004, İçli ve Öğün 2000). Bununla birlikte suça karışmış kadınların eğitim seviyesinin, suç işleyen erkeklere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Örneğin, Ortaköylü vd. (2004)'nin kadın suçlular üzerine yaptığı çalışmada

-
- Özellikle 2011 ve 2012 yıllarında kadın suçluluğunun yaklaşık üçte birinden fazlasını, "icra iflas kanununa muhalefet" suçu oluşturmaktadır. Bu durumun nedeni, kadınların çalışma ve ticari hayatta aktif rol almaları değil, kocalarının yada kardeşlerinin işyeri açma ruhsatı, kredi vs. gibi durumlarda kadınların üzerine bu işlemlerin yapılmasıdır.

katılımcıların büyük çoğunluğunun hiç eğitim almamış veya ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, geleneksel yargılardan dolayı kız çocuklarının eğitiminin gerekli görülmesiyle ilişkilidir. Aynı ailede erkek çocuk ilkokula kadar da olsa okutulurken; kız çocuğu için bu, zorunlu görülmemektedir. Bu anlamda, dünyanın her yerinde olduğu gibi, ülkemizde de suça yönelimde eğitim yetersizliği önemli faktörlerden biridir. Yapılan bu çalışmaya göre, suça karışan kadınların eğitim sırasında ilk sırayı %28,3 (43 kişi) ilkokul mezunu olanlar, ikinci sırayı %27,1 (41 kişi) ile ortaokul mezunu olanlar, üçüncü sırayı %24,0 (36 kişi) ile lise mezunu olanlar almaktadır. Okuryazar olmayan ya da okuryazar ama diploması olmayanlar, %10 (15 kişi), üniversite veya lisansüstü mezunu olanların da %10,6 (16 kişi) olduğu görülmektedir. Adam öldürme suçundan hüküm giyen kadın mahkûmların eğitim seviyesinin, diğer suç türlerinden özellikle hırsızlık suçundan hüküm giyen kadın mahkûmlarla kıyaslandığında daha yüksek olduğu görülmektedir (Kenevir, 2015). Aynı zamanda, *Türkiye Genelinde Bitirilen Son Öğrenim Kurumu* oranlarına, çalışmanın yapıldığı 2014 yılından bakıldığında, adam öldürme ve yaralama suçlarından hüküm giymiş kadın mahkûmların eğitim seviyesinin Türkiye genelinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim 2014 yılı itibariyle Türkiye genelinde, okuryazar olmayan ya da bir öğrenim kurumundan mezun olmayanların toplam oranı %17,8; ilkokul mezunu olanlar, %35,9; lise ve dengi mezun olanlar %15,6; ilköğretim ve ortaokul ve dengi mezun olanlar, %15,1; yüksek okul, üniversite veya lisansüstü mezunu olanların oranı ise %14,5'dir (TÜİK, 2015). Türkiye'deki genel eğitim seviyesi ile karşılaştırıldığında, benzer bir dağılım görülmemektedir. Özellikle, okuryazar olmayan ya da bir öğrenim kurumundan mezun olmayanların oranı Türkiye genelinde %17,8 iken, ceza infaz kurumlarında %10'dur. Adam öldürme suçundan hüküm giyenlerin eğitim seviyesinin diğer suç türlerinden yüksek olmasının yanı sıra, bu suçlardan hüküm giyenlerin ceza infaz kurumlarında verilen eğitim programlarına katılımının ve edindikleri diplomanın da etkili olduğu düşünülmektedir. Okuryazar olmayan ya da bir öğrenim kurumundan mezun olmayanların yüksek olduğu hırsızlık suçunda ise, ceza infaz kurumlarında eğitim programlarına katılım olsa dahi, kaldıkları süre diploma almaya yetmemektedir.

Kadın suçluluğu üzerine yapılmış çalışmalarda, kadınların medeni durumlarına bakıldığında, boşanmış ve eşi ölmüş kadın oranının yüksek olduğu görülmektedir (Ersen vd.: 2011). Evli olmanın, geneldeki yaygınlığı göz önüne alındığında, boşanmış veya eşi ölmüş olan kadın sayısının evli ve bekâr olanlardan daha fazla olması dikkat çekicidir. Bu çalışmaya katılan suç işlemiş kadınların medeni durumlarına bakıldığında da, büyük çoğunluğunun medeni durumunun 'boşanmış' ve 'eşi ölmüş' olduğu görülmektedir. Literatür ile uyumlu olan bu sonuçlara göre, %39,1 (59 kişi) ile ilk sırada boşanmış olanlar, sonrasında %21,2 (32 kişi) ile evli olanlar, %20,5 (31 kişi) ile eşi ölmüş olanlar ve son olarak da %19,2 (29 kişi) ile

bekâr olanlar gelmektedir. Türkiye genelinde, 2014 yılı itibariyle kadınların medeni durumlarına bakıldığında, eşi ölmüş kadın oranı %1,6 iken, boşanan kadın oranı 2,9'dur. Evli kadın oranı ise %64'dür (TÜİK, 2016). Özellikle boşanmış kadınlarda suç oranının yüksek olması, boşanan kadının daha fazla ekonomik, toplumsal, bireysel sorunlarla baş etmek zorunda kalmasıyla ve bu durumun onu suça ittiği şeklinde açıklanabilir (İçli ve Ögün, 1988).

Kadın suçluluğuna ilişkin yapılan çalışmalar, hayat ve vücut dokunulmazlığına karşı suç işlemiş kadınların, eylemlerini genellikle en yakınında bulunan kişilere karşı gerçekleştirdiğini göstermektedir (Özdoğan, 2005). Bu araştırmada da, hayat ve vücut dokunulmazlığına karşı suç işlemiş kadın mahkûmların %47,7'si (72 kişi) karıştığı suçta mağdur ile akraba olduğunu belirtirken, katılımcıların %52,3'ü (79 kişi) akraba olmadığını ifade etmiştir. Yani adam öldürme ve yaralama suçundan hüküm giymiş her iki kadından biri bu suçu akrabasına karşı gerçekleştirmektedir.

Akrabasına karşı gerçekleştirdiği adam öldürme, öldürmeye teşebbüs ve yaralama suçlarından hüküm giymiş 72 kadından 36'sı, yani kadınların %50'si bu suçu kocasına karşı, %11,1'i (8 kişi) de çocuğuna karşı gerçekleştirmiştir. Bunun dışında, araştırmaya katılan kadın mahkûmların %6,9'u (5 kişi) annesine, %5,5 (4 kişi) babasına, %4,1'i (3 kişi) erkek arkadaşına (imam nikâhli eşi), %2,7'si (2 kişi) kardeşine ve son olarak da %18'i (13 kişi) diğer akrabalarına karşı bu suçu gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

Kadınların büyük çoğunluğunun ekonomik bağımsızlığını kazanamamış olması, sosyal hayat içerisine yeterince girememiş olmaları onların hayatlarının büyük çoğunluğunu ev içinde geçirmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla toplumumuzda kadınların yaşam tarzının çoğunlukla geleneksel aile içi rollerle sınırlanmış olması, kadınların şiddet içeren davranışlarının da çoğunlukla aile fertlerine karşı olmasına neden olmaktadır (Balcıoğlu 2000 akt. Ortoköylü vd. 2004: 13). Ortoköylü vd.'nin çalışmasında da kadınların işledikleri suçlar sınıflandırıldığında suçun büyük çoğunluğunun kocasına karşı, koca dışında ise çocuk, tanıdık, akraba ve babaya karşı işlendiği tespit edilmiştir (Ortoköylü vd. 2004: 17).

7. Kadınların Suç İşleme Nedenleri

Ortoköylü vd.'nin (2004) çalışmasında, kadınların suç işleme nedenlerinde, ilk sırada %32,1 ile ahlaki nedenler (ki burada toplumumuzdaki namus şeref kavramına yüklenen anlam ön plana çıkmaktadır), ikinci sırada %8,7 ile aile içi geçimsizlik gelmektedir. Bu sebepleri sırasıyla, hastalık (%26,8) çıkar çatışması (%8,7), fiziki saldırıya uğrama (%8,7), münakaşa (%7) ve diğer nedenler (%8,7) takip etmektedir (Ortoköylü vd. 2004: 16). Kaser-Boyd ve Steinmetz'in çalışmalarında da kadının kocasından şiddet görmesi onu öldürme nedenleri

arasında ilk sırada yer almaktadır (Kaser-Boyd 1993, Steinmetz 1986 akt. Ortoköylü vd. 2004:16).

Bu çalışmaya katılan kadınların suç işleme nedenlerinin başında, %29,8 (45 kişi) oranı ile **namus**; ikinci sırada %21,2 (32 kişi) oranı ile **aile sorunları** gelmektedir. Bunu, **bunalım** nedeniyle suç işleyenler %11,3 (17 kişi) ve kavga-küfür-hakaret nedeniyle suç işleyenler %11,3 (17 kişi) takip etmektedir. Suç işlemediklerini, bunun iftira olduğunu ifade edenler %7,9 (12 kişi), maddi sıkıntı nedeni ile %3,3 (5 kişi), kıskançlık nedeni ile %2,6 (4 kişi) ve diğer sebepler nedeni ile suç işlediğini belirtenler de %12,6 (19 kişi) oranındadır. Bu sonuçların kadın suçluluğu ile ilgili yapılmış çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir.

7.1. Namus Meselesi Olarak Adam Öldürme

Namus kültürüne sahip toplumlarda, diğerlerinin değerlendirmesi kişi için önemlidir. Bu bağlamda namusu zedeleyecek/lekeleyecek herhangi bir davranış, aşağılanma, utanma ve kızgınlık gibi olumsuz duygulara neden olmakta ve namusun geri kazanılması veya yeniden yapılandırılması için bir onarım gerekmektedir. Namus kültürünün bir diğer özelliği de, kişi saygınlığını sadece kendi davranışlarıyla sürdürmez, ailesinin davranışları da onun saygınlığını etkilemektedir ve dolayısıyla aile üyelerinin davranışlarından da kişi sorumludur. Namus kültürlerinde, erkeğin egemen, kadının itaatkâr olmasının da etkisiyle, kadının sosyal kurallara ters düşen davranışının tüm aile namusunu lekelediği düşünülür (Leung ve Cohen, 2011; Vandello ve Cohen, 2003 akt. Uğurlu ve Akbaş, 2013).

Ataerkil sistemde kadın üzerinde erkeğin belirli bir güce sahip olması, erkeğin hem sosyal hem de ekonomik olarak baskın olması, erkeklerin üstün olarak algılanmalarına neden olmakta ve dolayısıyla da erkeklerin kadınları koruması ve kontrol altında tutması gerekmektedir. Buna göre, kadının namusa getirebileceği zarar, erkeğin erkeksiliğine de zarar vereceği için, erkek kadının her türlü davranışını kontrol etmek ve gerektiğinde de şiddet kullanmak durumundadır. Namus kültürlerinde, namusa verilen önemin sürekliliği için, namus adına kadına uygulanan şiddet de olumlu görülebilmektedir (Vandello vd., 2009 akt. Uğurlu ve Akbaş, 2013: 80).

Her dinin namus ve şeref olgularına verdiği önem göz önüne alındığında, namus cinayetlerinin din ile ilişkisi de tartışılan bir konu olmuştur. Namus cinayetlerinde, dinin teşvik edici bir unsur olabileceğini ya da din ile ilişkili olabileceğini gösteren çalışmalar olmakla birlikte, din ile herhangi bir ilişkisinin olmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Bunun yanı sıra, namus cinayetlerinde dine referansta bulunma, Kuran'ın yanlış yorumlanması şeklinde de değerlendirilmektedir (Doğan, 2011).

Namus cinayetlerinin genellikle Müslüman ülkelerde gözleniyor olması, İslam ile namus cinayetleri arasında bir ilişki olabileceği tartışmasını doğurmakla birlikte, bu ülkelerin birbirlerine yakın coğrafyada yer alması ve ortak kültürel değerleri paylaşıyor olmalarıyla daha yakından ilişkili görünmektedir (Bağlı ve Özensel, 2011). Bu anlamda bazı davranış tipleri, kültürün bir yansıması olmasına rağmen, din kaynaklı görülebilmekte hatta dini emirlere dayandırılabilir. Bu anlamda farklı kültürleri karşılaştırmaksızın, dini davranışların kökenini tespit etmek zordur (Yılmaz, 2014: 4). Örneğin, 2008 yılında yayınlanan bir raporda, Ortadoğu, Yakın Doğu ve Güney Asya'da kadına yönelik işlenen namus suçlarının, yine Müslüman bir ülke olan Endonezya'da yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir (Refugee Review Tribunal, 2008). Ayrıca, Sever ve Yurdakul'un (2001) yaptıkları araştırmada, namus cinayetlerini işleyen ve azmettirenlerin namusu dini bir anlayışla değil, kültürel bir anlayışla savunduklarını dolayısıyla İslam ve namus cinayetleri arasında ilişkinin net olmadığı iddia edilmektedir. Bununla birlikte, namus suçlarında din üzerine yapılan aşırı vurgu, namusun temelindeki ataerkilliğin göz ardı edilmesine de neden olmaktadır. Bu doğrultuda namus suçlarının dinle değil, ataerkillikle ilintili olduğu savunulabilir (Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013).

Namus cinayetleri, çoğunlukla erkek tarafından kadına karşı uygulanan şiddet türü olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, kadın da erkeğe karşı ve bazen de kendi cinsine karşı namus nedeniyle suç işlemektedir. Ancak bu, çok üzerinde durulan bir mesele olmamıştır. Kadınların namus nedeniyle suç işlemelerinde, mağdur, kocaları veya sevgilileri olabileceği gibi başka kişiler de olabilmektedir. Özellikle kendisine veya yakınlarına sarkıntılık eden, tecavüz eden veya buna yeltenen, bunun dışında namusuyla ilgili dedikodu çikaran kişiyi öldürmek kadınlar için namus meselesi olarak ifade edilmektedir.

Namus meselesi nedeniyle işlenen suçlarda dikkat çekici bir diğer unsur ise, kadınların sıklıkla bu suçtan dolayı pişman olmadığını ifade etmeleridir. Örneğin, namus için adam öldürdüğünü belirten **K4**, pişman olmadığını ve karşı tarafın, onu bu suçu işlemeye mecbur bıraktığını ifade etmiştir.

“Biz de namus, her şeyden canından bile değerli. Böyle yetiştirildik. Canına zarar gelsin ama namusuna zarar gelmesin. Böyle yetiştirildik. Pişman değilim. Hâkim üç defa sordu yine pişman değilim dedim. Hâkimi kandırısam, Allah'ı kandırmam. Öldürmesem kim bilir daha ne yapacaktı... Ablam var eşiyle çocukları işitme engelli. İşte yeğenime tecavüz eden adamı öldürdüm. Sahipsiz bunlar diye tecavüz etmiş ikinci kez de tecavüz edince yeğenim annesine söylüyo. Gece yarısı bir buçuk iki gibi aradı, durumu anlattı. Öbür gün bu adamla buluşup, uyardım. Dalga geçti, küfür etti, tehdit etti. Sonra da

kanalizasyon bahanesiyle kapımızın önüne çukur açıp evin önünden ayrılmadı. Tüfeği aldım, orasından... başladım, 6 el sıktım. Sonra jandarmayı aradım, tüfeğimle beraber teslim oldum.”

Eşini öldürtmeye azmettirmekten cezaevinde olan **K5** de, namusunun ve sahip olduğu değerlerin bu suçu zorunlu kıldığı için suçu gerçekleştirdiğini ifade etmekte olup, kendisi için doğru olanı yaptığını savunmaktadır.

“Beni ters ilişkiye zorluyordu. Karşı çıktım, yıllarca hep sabrettim... Mesela benim kızım bana soruyordu, ‘anne geceleri neden bağıırıyorsun’, ben cevap veremiyordum. Hep cevapsız kalıyordum, kızıma bahane buluyordum. Ben, bi daha yapmaması için kendisini uyardım. Bi daha yaparsan öldürürüm seni dedim. Öldüremezsın... dedi. Bak bana öyle deme, delisin dedim. Dinlemedi. Aslında o bunları söyleyerek, yapamazsın diyerek, o azmettirdi beni. Sen misin bana yapamazsın diyen dedim...”

Benzer şekilde eşini öldürtmeye azmettirmekten hüküm giyen **K6** da bu suçta mağdurun rolüne dikkat çekerek, onun ahlak dışı davranışları nedeniyle annesinin bu suçü işlediğini ifade etmektedir.

“Ben hiç bişey yapmadığım halde kanaatten içeri girdim. Öldüren ben değil annem. Ben anneme durumu anlattığım için azmettirici oldum. Eşimin bana yaptığı kötülüklerden sonra... Bana yapmadığı pislik kalmadı... İçip içip arkadaşlarını getiriyodu mesela. Bana hiç para vermiyodu. Hem kadınlarla hem erkeklerle birlikte oluyodu. Hatta beni de zorluyodu. Eve erkek getiriyodu. Eroin, uyuşturucu her türlü pislik de vardı. 2 çocuk olduğundan boşanamadım... Aslında hak etti ama böyle olması gerekmiyodu. Günah-sevap açısından düşünürsem evet benim de suçum var. Ancak azap çekmek kısmına gelince zaten bu dünyada çekiyorum. Cezaevinde çekiyorum. İsteyerek bir evlilik yapmadım. Eğer benim inancım olmasaydı, eşimin isteklerine boyun eğseydim zaten burda olmazdım. Ben dünya istekleri ile dinimin arasına sıkışıp kaldım... Karıştıığım suçun cezasını burda çektiğimi düşünüyorum. Çocuklarımdan ayırıyım 5 senedir. Ve ben 9 sene bu eziyeti çocuklarımdan ayırı kalmayım diye çektim. Bu yüzden ahirette ceza çekeceğimi düşünmüyorum. Çünkü ben isteyerek hiç bişey yapmadım...”

Kadınları suçü iten sebeplerin başında onun aile ve toplum içinde ezilmesi gelmektedir (Cansuvar vd. 1997). Kadının gayri meşru çocuğunu öldürmesinde onun ailesi

tarafından reddedileceği, toplumda hor görüleceği ve dışlanacağı gibi korkuları ve bunun yanı sıra sosyo-ekonomik özgürlüğünün olmaması gibi sebepler ön plana çıkmaktadır.

Namus suçları olarak ifade edilen açıklamalara bakıldığında bunu içeriden ve dışarıdan olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. İçeriden gerekçelendirmede, kişinin kendi değerlerine olan bağlılığı ve bu bağlılığa ters davranışta bulunan kişiyi (mağduru) cezalandırması söz konusudur ve bu bir nevi namusu temizleme/onarma olarak (ki burada kendi isteği dışında bir duruma maruz kalması ve buna tepkisi söz konusudur) görülmektedir. Dışarıdan gerekçelendirmede ise kişi, karıştığı suçu namus meselesi olarak tanımlamakla birlikte, bunu kendi değerlerine uygun davranış olarak değil de, toplumun dayattığı ya da dayatabileceği baskı nedeniyle gerçekleştirdiği davranış olarak ifade etmektedir.

Evlilik dışı olan çocuğunu öldürmekten hüküm giymiş **K3** de namus meselesi olarak tanımladığı bu suçu engellemek için de büyük çaba sarf ettiğini, ancak suç ortağının (erkek arkadaşının) kendisini öldürmekle tehdit etmesi, ona ve çocuğuna sahip çıkmaması ve bunun çevresi için namus olayı olması gibi nedenlerle susmaya mecbur bırakılarak suça ortak olduğunu ifade etmiştir (Kenevir, 2015).

“Ben zaten karşıydım. Kabul etmeseydim beni de öldürecekti. Bunalıma girdi... Karşı taraf evli, benim ailemde de namus olayı bu. Olan bana oldu. Beni harcadı. Köy yerinde nasıl ortaya çıkacan dedi. Ne kendisi sahip çıktı, ne de başkasına yedirdi. Bunlar olmasaydı ailem onu yok ederdi... Ben başıma bu işlerin geleceğini bilmiyodum. Kim ister evladına bunu. Daha çok onun tehdidiyle ve etraf duyacak, edecek diye... Alıp da benim çocuğum, benim karım diyemedi...”

7.2. Maruz Kalınan Şiddet Sonucu (Aile Sorunları) Adam Öldürme

Kadın suçluluğu çalışmalarında, kadınların işlemiş oldukları suç türleri arasında hayata ve vücut bütünlüğüne karşı işlenmiş suçların nedeni olarak, çoğunlukla kendilerini korumak gösterilmektedir. Şiddet ve saldırganlığın, kişinin ve türünün yaşamsal varlığını sürdürebilmesi ve koruyabilmesi amacıyla ortaya çıkan içgüdüsel bir dürtü olmasıyla da bu durum açıklanabilir. Kadınlarda adam öldürme suçunun, şiddete ve kötü muameleye karşı hem kendilerini korumak hem de buna bir tepki vermek amacıyla aniden ortaya çıktığı ve önceden planlanmadığı belirtilmektedir (Ortaköylü vd. 2004:14).

Bu araştırmaya katılan kadın mahkûmlar, maruz kaldıkları şiddetten ötürü suç işlemeyi, aile sorunları olarak ifade etmişlerdir. Örneğin, kocasını öldürmekten hüküm giymiş olan **K7** de, evliliğinin ilk günlerinden itibaren kendisine fiziksel ve psikolojik şiddet

uyguladığını ifade ederek, suçta eşinin rolü üzerinde durmaktadır. Tüm bu olanlara kocası neden olduğu için de mağduru suçlamaktadır.

“İlk gözümü onda açtım. Dövüyodu ama seviyodum. Daha önce sığınma evinde de kaldım iki defa. 19 darp raporum vardı... Sonra sığınma evinden arayıp, beni çocuğumu görmek, barışmak istediğini söyleyip kandırdı, eve çağırdı. Sonrasında beni evde dövüp sokağa attı, çocuğumu da elimden aldı, sokakta kaldım... 4 ay çocuğumu göremedim... Bana hep sen ne kadar gurursuz bir insansın diyodu. Sevmiyorum seni başka birini seviyorum derdi. Yanımda onunla konuşurdu... O sevmiyodu ama ben seviyodum. Açıkça söyledi bana. Ben seni istemiyodum. Ailemin zoruyla evlendim. Babamın zoruyla evlendim. En son, sen git babam sana nikâh kıysın bile dedi... İkimiz de birbirimizi görmedik, görmeden evlendik... Evden çıkıp gideyim diye her türlü işkenceyi yaptı. Dövdü, sigara bastı. Ben oğlum için ölüme bile giderim. Benim kadın sığınma evine girdiğimi babam dosyadan öğrendi. Anneme anlatırdım. Elinin kınası gitmemiş. Daha iki üç yıl olmuş. Babanın evine mi döneceksin, el alem ne der diyodu. Git banyoya, ağla zırla sonra elini yüzünü yıka çık. Komşular bile duymasın diyodu. Yaşa yaşa da nereye kadar. Hep sabrediyodum, dayak yiyodum ama sabrediyodum o da biliyodu tabi sahip çıkanım olmadığını, sahipsizdim. Okumam yazmam yoktu, ailem yoktu. Muhtaçtım... Ona sarılıp ağladım hep. Bu kadar sorun yaşayan ben neyin bedelini yaşıyorum. 3 ay nişanlıydım, kimle nişanlandığımı dahi bilmiyodum. Yalan söylemedim kimseye, kocamı aldatmadım, ailem kime verdiyse onla da evlendim..”

Uğradığı fiziksel ve psikolojik şiddete uzun süre katlandığı ifade eden **K7** de “hırpalanmış kadın sendromu”ndan söz edilebileceği gibi onun, bu evlilik dışında kendi hayatını kuracak ekonomik ve sosyo-kültürel güce sahip olmayışı, çocuğundan vazgeçmek istemeyişi gibi sebepler onu evliliğini sürdürme yoluna götürmüştür.

Fiziksel şiddet, en çok saptanan ve gözlemlenen şiddet türü olmakla birlikte tek şiddet türü değildir. Bunun yanı sıra şiddetin; cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet olarak adlandırılan türleri de mevcuttur. Bunlar içerisinde duygusal/psikolojik şiddet*, gündelik yaşamda en çok karşılaşılan şiddet türüdür ve temelinde karşı tarafta psikolojik hasar yaratma vardır. Duygusal şiddeti, fiziksel şiddetten ayıran ise, somut fiziksel

* Duygusal şiddete ilişkin bazı davranışlar, kişinin sevgi, ilgi, onay gibi ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi, baskı uygulama/kurulması, sürekli olumsuz şekilde eleştirilme, kişinin dini, ırkı, kültürel grubu veya değer verilen inançlarından ötürü aşağılanmasıdır. Bunun dışında sözel şiddet olarak da adlandırılan, tehdit, alay edilme, küçük düşürücü lakap takma, hakaret, küfür vs. de duygusal şiddet içinde yer alır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Polat, 2015)

bulguların olmayışıdır. Kadınlar, yaşlılar ve özellikle de çocuklar üzerinde duygusal şiddetin sonuçları daha ağır olabilmektedir (Polat, 2015: 56).

Örneğin kayınvalidesini öldürmekten hüküm giymiş **K2**, karıştığı suçta, uzun süredir karşı tarafın ona yaşattıklarına, özellikle de kayınvalidesinin uyguladığı psikolojik şiddete vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda birikmiş öfkesiyle anlık olarak bunu gerçekleştirdiğini ifade etmiştir.

Kayınvalidemi 15 yıl boyunca baktım, gözetledim. Çocuğum olmuyo diye beni sürekli aşağılaması, hakaret etmesi. Eşim de annesi ile benim aramda kalıyordu. Olay günü de tamamen benim peşimdeydi. Diğer günler hep sözlüydü ama o gün saçımdan tutup sürüklemeler falan. Hani planladığım bişey değildi. Diğer oğulları bakmıyordu, biraz da o yüzden bunalımdaydı. Biz bakıyoduk. Çalıştığım halde yine de ben yemek yapıyodum, işten yorgun argın geldiğim halde yemeği yapıp dolaba koyuyodum. Beni oğluna da şikâyet ediyodu. Kızları bile bakmıyordu. Benim çocuğum olmuyo diye, diğer çocuklarının istememesi, hastalıklarının olması...

Burada dikkat çeken unsur, **K2**'nin uzun süre haksızlığa uğradığını düşünmesi, buna sabretmesi ve ani olarak, planlamadan bu suça yönelmesidir. Bu gibi durumlarda, dini bir değer olarak da tanımlanan *sabır*, sorunun çözümü için adım atmak ya da girişimde bulunmak yerine kişinin ilgili soruna katlanmasına ve sabretmesine neden olabilmektedir. Bunun sonucunda ise, kişi birikmiş öfkeyle birlikte, aniden sonuçları hatalı olabilen davranışlarda bulunabilmektedir.

Özbek (2011) de çalışmasında, cinayet işleyen kadınların genel özellikleri arasında öfkesini yaşayamama, içe atma ve biriktirmenin gözlemlendiğini ve cinayet işleyen kadınların büyük kısmının şiddet mağduru olduğunu ifade etmiştir. Sürekli şiddete maruz kalan bu kadınların evlerinde de silah vb. bulunması ya da kesici aletlere ulaşmalarının kolay olması da, onların plansızca ve aniden cinayete gidişini kolaylaştırmaktadır. Aynı şekilde Özbek'e göre, bu kadınlar, gerek dini yetersizlikleri ve yaşadıkları yoğun baskı sonucu davranışlarını suç olarak algılayamamaları ve gerekse öncesinde yaşadıkları mağduriyetlerden ötürü Allah tarafından kesinlikle affedileceklerine inanmaktadırlar. Ayrıca gözlemlerini, “kadın mahkûmlar, aileleri, çevreleri, devletleri gibi dinlerinin de onları bu mücadelede yalnız bıraktığını düşünmektedirler. Çünkü her taraftan gelen baskıya bir de yanlış veya eksik öğrendikleri dinleri eklenmektedir. Kendilerine kötülük edenler ana, baba veya koca gibi dinin itaat emri verdiği kişilerdir” şeklinde ifade etmektedir (Özbek, 2011: 183).

7.3. Hastalık (Bunalım) Nedeniyle Adam Öldürme

Biaggio ve Godwin (1987), erkeklerin öfkelerini daha çok fiziksel tepkilerle ortaya koymakta iken, kadınların öfkelerini daha dolaylı ve gizli yollarla gösterdiklerini iddia etmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet yargılarından gelen öfke duygusu kadınlara yakıştırılmamaktadır. Dolayısıyla kadınlar öfke duygularını doğrudan ifade etmeyerek, dışa yansıtmayıp, içe atmaktadırlar. İçe yönelik olan öfkenin ise bireyde, genellikle depresyon, somatik hastalık, intihar girişimi gibi psikiyatrik sorunlara, ülser ve kalp hastalıkları gibi fiziksel hastalıklara sebep olabileceği ifade edilmektedir (Balkaya ve Şahin 2003 akt. Ersen vd. 2011; Biaggio ve Godwin 1987 akt. Ersen vd. 2011:12). İçe dönük öfkenin psikiyatrik sorunlara neden olması ve bunun sonucunda kişiyi suç davranışına açık hale getirmesi de mümkündür. Hastalıkları nedeniyle suç işleyenlerin önemli bir kısmında psikotik hastalıklar söz konusu olsa da, bu durumda da suç genellikle aile bireylerine yönelik gerçekleşmektedir (Cansuvar vd. 2004; Ortaköylü vd., 2004: Ersen vd. 2011).

Maner vd. (1991)'nin çalışması, suç işleyen psikiyatrik hastalarda ilk sırayı şizofrenin aldığını göstermektedir. Ortaköylü vd.'nin çalışmasında ise, hastalıkları nedeniyle suç işleyen kadınlarda psikotik bozukluklar (%29,4) ilk sıradadır. Çoğunlukla hezeyan ile işlenen bu suçlarda eş, anne, çocuk, kardeş gibi yakın akrabalar suçun mağdurudur (Ortoköylü vd. 2004).

Örneğin, annesini öldürmekten hüküm giymiş olan **K1**, akli sağlığının yerinde olmadığını, hezeyanlar gördüğünü belirterek bu suçu bilinçsizce gerçekleştirdiğini diğer türlü öz annesine bunu yapamayacağını ifade etmektedir.

Evde yalnız kalınca tiner koklamaya başladım. Azar azar öyle başladım. Annem babam çalıştığı için sürekli evde yalnızdım. Daha sonra hezeyan bozukluğum varmış. Kafamda sesler duymaya başladım. AMATEM'de yatacaktım ama ürktüm kalamadım... Ölen zaten kendi öz annem. Tamamen bilinçdışı oldu... Çok fazla çevrem yoktu, arkadaşım yoktu. Okula da gitmedim... Annem kanser hastası benim. 3 aylık ömrü kalmıştı. Olay günü sabah kalktığımda oda bi tuhaftı. O sesler yine gelmeye başladı. Banyo yaptım. Annem kahvaltı hazırladı... Kahvaltı yaptık... Sonrasında içim daralıyor benim bir iki rekât namaz kılayım, rahatlayım dedim. Sonra üstüme birilerinin saldırdığını hissettim. Aslında pek bişey hatırlamıyorum.. O an annemi korumaya çalışıyorum üstüne kapaklanıyorum ama kendim yapıyomuşum aslında. Sonra arka balkondan atlayıp kapının önüne gelmişim. Sonra polisler geldiğinde annemi öldürüyorlar yetişin dedim. Kendimin de hala anlayamadığı bişey... Şimdi karşımda oturan bana bakan siyah giysili beyaz yüzlü birini

gördüm ya yüzümü çevirdim tekrar döndüğümde görmezsem dua okuyodum... Olaydan önce kimsin diyorum cevap vermiyor, bazen bir akrabama benzetiyorum. Arkamı dönüyorum, işimi yapmaya devam ediyorum. Sonra sanki kızıyor bana. Ne diyosun anlaşılıyor diyorum. Sanki benim yaptığımı bana yapar gibi. İntikam alır gibi. Bazen tanıdığım biri oluyo. Abim oluyo. Bazen de benden nefret eder gibi.

Öz kızını öldürmekten hüküm giyen **K8** de, kızının bunu hak etmediğini, aniden, bunalım içinde bu suça karıştığını ifade etmiştir. Psikolojik sorunlarından dolayı da tedavi gördüğünü ifade etmiştir.

Bi kere hocaya gittim, yaptım daha kötü oldum. Kaçırıldıktan sonra beni hocaya götürdüler. Muska falan yazdırdılar. Sonra da attım. Bir an sinir, öfke geldi. O çocuk benim değil gibi, düşman gözükte bana. Sinirden yere çarptım çocuğu. Eşimle sorunum vardı. İkinci evliliğimdi. İlk kaçırıldım, tecavüz edildim. Benim psikolojimi bozdu, hayatımı mahvetti benim. İkinci evliliğimde de bu yüzden sorun yaşadım. Çocuğum onunmuş gibi geldi [önceki adam]. Biraz da ben kandım. Evliymiş, çocuğu varmış. Beni alacak sandım. Başka kızlara da yapmış, 30 yaşındaydı... Eşim benim rahatsızlığımı bile bile aldı. Hamileyken ilaçları bıraktım, keşke bırakmasaydım. Bırakmasaydım da mama alsaydım, süt verseydim. Hepten zehirlenmeyim, bişey olur diye hapı bıraktım. Sonra ilacı yutmaya yutmaya ilerledi benim hastalığım. Sonra birden bire bu oldu. Şimdi diyorum hani eşlerimle sorunlarım var ya keşke onlardan birini öldürseydim de çocuğumla birlikte burda olsaydım. İkinci eşim beni çok doldurdu. Bu çocuk benden değil ondan diye...

Kadın mahkûmlar suç işleme nedeni olarak çoğunlukla ifade ettikleri bu sebepler dışında da adam öldürme ve yaralama suçlarına karışabilmektedirler. Örneğin, birlikte olduğu kişi (sevgilisi) ile kocasına karşı bu suçu gerçekleştirebilmekte, haksızlığa uğradığı düşüncesiyle intikam amacıyla veya başka bir suç işlerken ortada delil bırakmamak için de bu suçu gerçekleştirebilmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Hayata ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlara karışmış kadın mahkûmlarla sınırlandırılmış bu çalışmada, suç mağduru ile mahkûm arasındaki akrabalık dikkat çekmektedir. Mağdur, çoğunlukla kadın mahkûmun kocası, sevgilisi, kimi zaman bebeği ve bazen de kayınvalidesidir. Bunun yanı sıra, kadın mahkûmların anne ve babaları ile uzak

akrabalarına karşı da bu suçu işleyebildiği görülmektedir. Kadın mahkûmların suçlarını gerekçelendirme nedenleri ise mağdurla olan yakınlık derecesine göre değişmektedir. Buna göre, kocasını öldüren kadınlarda, bu sebep çoğunlukla eşi tarafından gördüğü fiziksel ve ruhsal şiddet iken, bebeklerini öldüren kadınlarda toplum baskısı ve erkek arkadaşı tarafından buna mecbur bırakılma olmaktadır. Ayrıca kadın mahkûmların suça karışmasında, eğitim seviyesi, yaşı, maddi durumu gibi sosyal faktörlerin de önemli olduğu görülmüştür. Suç işlemiş kadınların eğitim düzeyi ve gelir seviyesinin düşük olması dikkat çekicidir.

Dindarlık ve suç ilişkisinde ortaya konan nötrleştirme teknikleri, suç işlemiş bireyin suç eylemini vicdanen doğru bulmadığını belirterek, suçluluk hissinden doğan acı çekmeyi engellemek için ortaya konulan bir çeşit savunma mekanizmasıdır. Nötrleştirme teknikleri ile suç işleyen kişinin vicdanı rahatlatılmakta ve kendisini kötü hissetmemesi sağlanmaktadır. Sykes ve Matza, suçluların eylemlerini açıklamak ve kendilerini rahatlatmak için kullandığı beş nötrleştirme tekniği (sorumluluğun reddedilmesi, zararın reddedilmesi, mağdurun varlığının reddedilmesi, suçlayanları suçlama ya da kınayanları kınama, kendi değerlerini diğerlerinden yüksek görme) olduğunu ifade etmişlerdir (Sykes ve Matza, 1957). Daha sonra Cromwell ve Thurman (2003) da bu tekniklere “karşılaştırmalı mazeret” ve “erteleme” olmak üzere iki nötrleştirme tekniğini eklemişlerdir.

Bu çalışmada da kadın mahkûmların karıştıkları suçu gerekçelendirme nedenleri, namus meselesi, maruz kalınan şiddet (kadınların ifadesiyle aile içi sorunlar) ve hastalık (psikotik hastalıklar veya bunalım) nedeniyle olmak üzere üç başlıkta toplanmaktadır. Buna göre, karıştıkları suçu, namus meselesi olarak tanımlayan kadın mahkûmlar, karıştıkları eylemi dindarlıklarıyla çelişen bir eylem olarak görmemektedir. Bununla birlikte din, gerçekleştirilen suçta tetikleyici bir faktör olmaktan ziyade meşrulaştırıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Maruz kalınan şiddet (daha çok aile içi sorunlar olarak ifade edilmektedir) sonucu olarak karıştıkları suçu açıklayan kadın mahkûmlarda ise, suç karşı tarafın bunu hak etmesinden bağımsız olarak günah görülmekte, ancak maruz kalınan şiddete dayalı olarak da karşı tarafın da bunu hak ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca, kişinin maruz kaldığı şiddetten ötürü başka çaresinin olmamasıyla da inançları açısından durum nötrleştirilmektedir.

Hastalık nedeniyle suç işlediğini ifade eden kadın mahkûmlarda, ilgili davranış suç ve günah olarak kabul edilmekle birlikte, bu eylemi bilinçli olarak gerçekleştirmedikleri gerekçesiyle, inançları açısından ilgili eylemde kendilerini sorumlu görmemektedirler.

Kadının kocası tarafından sürekli fiziksel ve ruhsal şiddete maruz bırakılması, bunun yanı sıra toplum ve aile baskısı nedeniyle tüm bu fiziksel ve ruhsal şiddete tahammül

etmesinin ve sabretmesinin gerektiğinin vurgulanması, kadının kocasına karşı gizli bir öfke beslemesine neden olabilmektedir. Kadınların aile içi geçimsizlik nedeniyle, sürekli dayak ve hakarete maruz kalması, yaşadığı aile içi tacizi ve şiddeti sır olarak saklayarak, bu duruma sabretmesi, onu planlanmadık şekilde suça sürüklemektedir. Bununla birlikte, suça karışan kadınları, suça sürükleyen nedenlerin çok yönlü araştırılması gerekmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği çok erken yasta hem ailede hem de resmi eğitim kurumlarında başlamakta ve kadınlar sorunları ile baş etme konusunda yetersiz ve yardıma muhtaç oldukları yolundaki mesajların baskısı altında yetişmektedir (Yıldız, 2013). Cansuvar vd. (1997)'nin de belirttiği gibi kadını suça götüren sebepleri ortadan kaldırabilmek için, öncelikle ailede kız ve erkek çocuklarının eğitimlerine eşit derecede önem verilmelidir. Aynı şekilde, kadını ekonomik bağımsızlığının olması da suçun önlenmesinde önemli bir faktördür.

Kaynakça / References

- Akers, Ronald L. (2000). *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*, 3.Rd, Roxbury Publ.
- Canay, H.; Dilara Ağaoğlu (2004). Kadın Suçluluğu: Feminist Bakış Açısından Kavramsal Bir İnceleme, [Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi], A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cansuvar, Nuray; Aşırđize, Mahmut; Aycan, Nihat; Balcıoğlu, İbrahim & Batuk, Gökhan (1997). "Kadının Suça Yönelimi; Karşılaştırmalı Bir Çalışma". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 3:341-351.
- Doğan, Recep (2011). Is Honor Killing a Muslim Phenomenon?: Textual İnterpretations and Cultural Representations, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 31, 423-440
- Dolu, Osman (2010). Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji, Seçkin Yay., 2. Baskı, Ankara.
- Ersen, Huriye; İlnem M., Cem; Havle, Nedim; Yener, Ferhan; Karamustafaođlu, Nesrin & İpekçioğlu, Derya (2011). Suç İşlemiş Kadınların Sosyo Demografik Özellikleri, Anne-Baba Tutumları ve Öfke İfade Biçimlerinin Değerlendirilmesi, *Klinik Psikiyatri* 2011;14:218-229.
- Gürler, Adem (2010). Din ve Suç, Uygulamalı Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- İçli, Tülin & Öğün, A. (1988). Sosyal Değerşme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5:17-32.

- İçli, Tülin & Ögün, A. (2000). Kadın Suçluluğunu Etkileyen Bazı Sosyolojik Faktörler.
- İçli, Tülin (2013). Kadın Suçluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.
- İçli, Tülin (2013). Kriminoloji, Seçkin Yayınları, Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara.
- Kamer, Vehbi Kadri (2014). “Kadınların Suç İşlemesine Neden Olan Faktörler İle İlgili Sosyolojik Teoriler Ve Uygulamada Kadın Suçluluğu”, *Türkiye Noterler Birliği Dergisi*, Yıl 1, Sayı 1, Ankara.
- Kavaz, H. Günce (2009). “Adam Öldürme Suçundan Cezaevinde Bulunan Kadınlarla Ankara Sincan Kadın Kapalı Cezaevi’nde Bir Çalışma” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kenevir, Fatma (2015). Kadın Mahkumlarda Suç ve Din Anlayışı, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kızmaz, Zahir (2005). “Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım” *FÜSBD*, Cilt: 15, Sayı: 1, Sayfa: 189-215, Elazığ.
- Kızmaz, Zahir (2006). Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik (Integrated) Suç Kuramları – II, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1 s.305-335, Elazığ.
- Kızmaz, Zahir (2010). “Din ve Suç: Cezaevinde Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları”, *SBArD*, Sayı 16, s.27-58.
- Ortaköylü L.; Taktak, Ş. & Balcıoğlu İ. (2004) Kadın Ve Suç. *Yeni Symposium*, 42:13-19.
- Özdoğan, Öznur (2005). İsimli Hayatlar: Manevi Ve Psikolojik Yaklaşımla Arınma Ve Öze Dönüş, Lotus Yay., 1. Basım, Ankara.
- Özbek, Belgizar (2011). Cinayet İşleyen Kadınlarda Din Algısı Ankara Kadın Kapalı Cezaevi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, Oğuz (2015). Şiddet, Seçkin Yayınları, Birinci Basım, Ankara.
- Refugee Review Tribunal, Indonesia: 1. Is there any evidence of honour killing in Indonesia?, 2. Please provide information about the authorities? attitude to interfaith relationships? For instance, are they willing and/or able to provide protection in such circumstances? <http://www.refworld.org/docid/4b6fe1f80.html>, (Erişim Tarihi: 20 Mart 2013).
- Siegel, J. Larry (2010). *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*, Wadsworth Pup. Tenth Edition.
- TÜİK, *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri*, 2015, Tarih: 02 Aralık 2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21547>
- TÜİK, “*Türkiye Genelinde Bitirilen Son Öğrenim Kurumu ve Cinsiyet Oranı 1975-2015*”, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068
- TÜİK, *Medeni duruma göre nüfus oranı*, 2016, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068
- TÜİK, *Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlüler*, 2011-2015. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068
- Uğurlu Sakallı, Nuray & Akbaş, Gülçin (2013). Namus Kültürlerinde “Namus” ve “Namus adına Kadına Şiddet”: Sosyal Psikolojik Açıklamalar, *Türk Psikoloji Yazıları*, Aralık 2013, 16 (32), 76-91.

Walker, Lenore E. A. (2009). "The Battered Woman Syndrome" 3. Edition, Springer Pub. Newyork

Walmsley, Roy (2011). World Female Imprisonment List (Second Edition) (Women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remandprisoners) http://www.upf.edu/mastercriminologia/_pdf/12_13/ART2_Wprld_Female_Prison_Population_FIL_2nd_edition.pdf, (Erişim Tarihi 20.Mart.2013).

Yıldız, Mualla (2013). İlkokul ve Ortaokul Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Görsellerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, Dini Araştırmalar, Cilt: 16 Sayı: 42.

Yılmaz, Selman (2014). Cultural Muslims: Background Forces and Factors Influencing Everyday Religiosity of Muslim People. *Tarih Kùltür Sanat Araştırmaları Dergisi*, 3:3, 1-19.